

Puheenjohtajan katsaus

Liittokokouspuhe 25.11.2025

Hyvä liittokokousväki!

Tänään katsomme aluksi järjestömme 75-vuotisjuhlavuoden merkeissä hiukan historiaan, sitten tarkastelen tämän vuoden tapahtumia sekä luon silmäyksen tulevaan.

Akateemis-ammattillinen valtuuskunta Akava perustettiin lähes 75 vuotta sitten, 14. joulukuuta 1950. Yhteiskunnallista tilannetta leimasi se, että Suomi oli vuonna 1950 vasta nousemassa jaloilleen toisen maailmansodan koettelemuksista, ja sotakorvauksia maksettiin Neuvostoliitolle syyskuuhun 1952 saakka. Maailma alkoi avautua samana kesänä, kun Helsingissä pidettiin olympialaiset. Se oli valtava voimanponnistus ja yksi tärkeä vaihe kansakuntamme yhteisessä tarinassa.

Väinö Linna on kirjoittanut meille suomalaisille suuria tarinoita. Vuonna 1954 ilmestyi Tuntematon sotilas ja 1950–1960-lukujen taitteessa trilogia Täällä Pohjantähden alla.

Täällä Pohjantähden alla -teoksessa kuvataan erityisesti yhden suvun, Koskeloiden, elämää autonomian ajalta 1950-luvulle. Historialliset tapahtumat olivat erittäin raskaita. Sisällissota ja sotien välinen radikalismi erottivat suomalaisia, toinen maailmansota yhdisti.

Kun kuulimme, että Suomen Kansallisteatterin ohjelmistoon tulee juhlavuotenamme Täällä Pohjantähden alla Lauri Maijalan ohjaamana, kiinnostuimme heti. Järjestömme syntyvaiheet ulottuvat lähelle sitä aikaa, jolloin Linna kirjoitti suurteoksensa. Akava perustettiin tilanteessa, jossa korkeakoulutetuilla oli hauras asema yhteiskunnassa ja he tarvitsivat puolustajansa.

Nyt maailmassa soditaan jälleen ja lähellä meitä Venäjä käy raakaa hyökkäyssotaansa Ukrainassa. Kuljemme eteenpäin kuitenkin yhdessä ja varsin yhtenäisenä kansakuntana, osana läntistä arvoyhteisöä, Euroopan unionia ja Natoa.

Näitä kehityskaaria ja historian kulkua saamme pohtia, kun siirrymme illalla Kansallisteatteriin katsomaan Täällä Pohjantähden alla -juhlanäytöstä.

Toinen tärkeä historiamme ja merkityksemme tarkastelun paikka koittaa 11. joulukuuta, kun Akavan 75-vuotishistoriateos ”Osaamisen ja vaikuttamisen voima” julkaistaan. Teoksen kirjoittaneet tutkijat, kolme tohtoria, esittelevät kirjoittamansa teoksen tuolloin.

Historiateoksessa arvioidaan korkeakoulutettujen ihmisten ja heidän perustamiensa yhteisöjen pitkää matkaa. Sari Aalto tarkastelee Akavaa koulutuspoliittisena toimijana, Ilkka Levä arvioi Akavaa yhteiskunnallisena vaikuttajana ja Samu Nyström tarkastelee Akavan järjestöllistä matkaa.

Toivon, että laaja historiateos palvelee montaa tarkoitusta. Se on kattava ja kiinnostava aikamatka, joka asettaa tapahtumat ja ilmiöt suurempaan kokonaisuuteen ja esittää sekä loogiset että yllättävät kytkennät. Se kertoo, että vaikuttaminen ja edunvalvonta ovat suunnitelmallista ”pitkää peliä”. Järjestöllinen kasvu antaa lisää mahdollisuuksia, mutta osaamisen ja koulutuksen merkitys pitää vielä tänäänkin perustella yhä uudelleen ja uudelleen. Perustamme edunvalvontamme tutkittuun tietoon sekä vahvaan vaikuttamiseen ja viestintään.

Historiasta emme voi ennustaa tulevaisuuttamme, mutta voimme siitä ottaa mukaamme monenlaisia oppeja tulevaa varten.

Vaikka tänään juhlistamme merkkivuottamme, vietämme syntymäpäiväämme työn merkeissä. Eduskuntavaalitavoitteiden valmistelu on meillä loppusuoralla. Niissä korostamme edelleen, että päämäärämme on hyvä ja tuottava työelämä, joka rakentuu korkeasta osaamisesta. Se tuo vahvaa työllisyyttä ja vastuullista talouskasvua.

Meidän ratkaisumme perustuvat tänäänkin osaamiseen, koulutukseen, tutkimukseen ja hyvään työelämään. Tavoitteenamme on osaamisyhteiskunta, jossa osaavat ja innovatiiviset ihmiset, akavalaiset, turvaavat työllään hyvinvointia jatkossakin.

Hyvät liittokokousedustajat

Sekä hallitus että oppositio on puhunut vuolaasti viime viikkoina ja kuukausina luottamuksesta ja sen rakentamisesta. Pitää vahvistaa ihmisten luottamusta talouteen ja työmarkkinoihin, pitää palauttaa tulevaisuudenuskoa.

Tätä tarvitaan toki, mutta luottamus syntyy teoista.

Akavalainen palkansaajaliike on vastuullinen ja ratkaisuhakuinen voima työmarkkinoilla. Kunnioitamme demokratiaa ja eduskunnan luottamusta nauttivaa hallitusta. Pyrimme vuoropuheluun ja tuomme tasapainottavia muutosesityksiä hallituksen työlistalle vaarantamatta sen poliittisesti valitsemaa suurta kuvaa.

Tällä hallituskaudelle me palkansaajat emme ole saaneet juurikaan vastakaikua tavoitteillemme. Emme me Akavassakaan riittävästi, vaikka joitakin yksityiskohtia olemme saaneet muokattua paremmiksi.

Jos mietimme nyt käsittelyssä olevia työlainsäädännön muutoksia esimerkiksi perhettä suunnittelevan vastavalmistuneen näkökulmasta, voi pitää väistämättömänä, että hänen luottamuksensa hieman horjuu. Työpaikan saaminen on kivinen tie, tarjolla on nopeampia muutosneuvotteluita, heikompa irtisanomissuojaa ja lisää ptkätöitä, vaan ei niille perusteita.

Niin sanotusta Tanskan joustoturvamallista hallitus on toteuttamassa irtisanomissuojan heikennyksen, mutta sen vastapainoksi emme saakaan parempaa ansioturvaa, vaan sitäkin on heikennetty. Työvoimapalvelujemme resurssit ovat kovin vaatimattomat Tanskaan verrattuna.

Työneuvoston ja yhteistoiminta-asiamiehen tehtävän lakkauttamisaiheet ja valtakunnansovittelijan toimivallan riisuminen kuvaavat välinpitämätöntä suhtautumista instituutioihin, jotka tukevat työmarkkinoidemme laillista ja häiriötöntä toimintaa. Herää kysymys, arvostavatko päättäjät tasapainoisia työmarkkinoita. Entä ovatko nimelliset säästöt todella se järkevin tapa rakentaa tulevaisuutta.

Pääministeri Orpo on oikealla asialla puhuessaan tulevaisuudenuskosta ja rohkaistessaan suomalaisia. Hän ja työministeri Matias Marttinen tekisivät viisaasti, jos pyrkisivät vielä loppuvaalikaudella etsimään yhteisiä keinoja työmarkkinoiden ongelmien voittamiseksi myös palkansaajapuolen kanssa. Kaikki asiat eivät ole edes rahasta kiinni.

Voisimmeko esimerkiksi tutkia pikaisesti mahdollisuudet vahvistaa etä- ja hybridityön lainsäädäntöpohjaa? Erilaiset työnteon tavat eivät katoa jatkossa, vaan viisas päättäjä ja työnantaja, valmistautuu tulevaisuuteen monipuolisten vaihtoehtojen avulla. Voimme Akavassa olla näitä vaihtoehtoja kartoittamassa ja esittämässä.

Hyvät kuulijat

Suomen julkisen talouden kestävyysongelmat edellyttävät kauaskantoisia toimia. Velkajarrumekanismin avulla on parlamentaarisesti sitouduttu vähentämään Suomen velkaantumista vaalikausien yli. Julkisen talouden ongelmien ratkaisuksi tarvitaan kuitenkin muitakin kuin sopeutustoimia.

On välttämätöntä, että saamme talouden elpymään ja yritykset uudistuvat. Tämä edellyttää koulutus- ja osaamistasomme nostoa kansainväliseen kärkeen. Vahvan talouden ja kasvun moottorina ovat osaavat ja innovatiiviset ihmiset, jotka työllään mahdollistavat hyvinvointiyhteiskunnan myös tulevaisuudessa.

Julkaisemme eduskuntavaalitavoittemme ensi vuoden alkupuolella. Niiden punaisena lankana ovat korkea työllisyys sekä vastuullinen ja vahva talouskasvu. Näiden kulmakivenä on hyvä ja tuottava työelämä, osaamisen ja koulutuksen laatu sekä panostukset osaamiseen ja tutkimukseen.

Arvoisa kokousväki

Tuottavuuskasvun ja talouskasvun aikaansaamiseksi pitää korkeakoulujemme rahoitusta vahvistaa. Talouden tutkijat ovat harvinaisen yksimielisiä siitä, että osaavan työvoiman puutteesta uhkaa tulla kasvun pullonkaula. Suomen Pankin ennusteen mukaan bruttokansantuottemme ei enää kasva vuodesta 2040 eteenpäin ja kääntyy laskuun vuodesta 2050, jos emme saa koulutustasoaamme nostettua siten, että korkeakoulutus on 50 prosentilla ikäluokasta.

Korkeakoulujen perusrahoitusta pitää kasvattaa niin, että voimme varmistaa opetuksen laadun. Korkeakoulujen rahoitusta perustutkimukseen ja soveltavaan tutkimukseen pitää lisätä sadoilla miljoonilla euroilla – tällä hallituskaudella korkeakoulut saivat tutkimus- ja kehittämisrahoista vain kymmeniä miljoonia, kun jaossa oli miljardeja.

Vahvistamalla korkeakouluja varmistamme korkeakoulutetun työvoiman kasvun.

Korkeakoulutettujen karu työttömyys on saanut paljon palstatilaa julkisuudessa. Aivan syystä, sillä luvut ovat olleet poikkeuksellisen korkeita. Suhdanteen lisäksi taustalla on laajempi, mutta hyvä syy: korkeakoulutettuja työllisiä on koko ajan enemmän. Tilastokeskuksen mukaan korkeakoulutettujen määrä on kasvanut viidentoista viime vuoden aikana melkein 400 000 henkilöllä.

Tämä kokoluokan muutos näkyy väistämättä työttömyystilastoissakin. Mitä useampi työllinen on korkeakoulutettu, sitä useampi heistä joutuu myös eri syistä työttömäksi. Korkeakoulutettujenkin työttömyys on siten arkipäiväistymässä pysyvästi. Tämä muutos pitäisi huomioida yleisesti työn edellytysten parantamisessa ja erityisesti työvoimapalveluiden kehittämisessä. Työvoimapalveluita pitää sopeuttaa asiakkaiden koulutustason muutokseen ja työttömänä opiskelun mahdollisuuksia pitää edelleen lisätä.

Vaikka tilanne on nyt synkkä, on hyvä muistaa, että korkeakoulutus suojaa työttömyydeltä paremmin kuin muut koulutusasteet. Viime vuosien laskusuhdanteessakin korkeakoulutetun työvoiman kysyntä on laskenut selkeästi vähemmän kuin muun työvoiman.

Mitä enemmän meillä on korkeakoulutettua työvoimaa, sitä tuottavampia yrityksiä meillä on. Kuten Suomen Pankki toteaa, vain jatkamalla korkeakoulutetun työvoiman määrän lisäämistä voimme varmistaa hyvinvointiyhteiskuntamme rahoitus pohjan ja bruttokansantuottemme kasvun.

Hyvät kuulijat

Sitten katsaus järjestöasioihin: vuoden 2025 aikana olemme valmistelleet ja toteuttaneet useita tärkeitä hallinnollisia uudistuksia, kuten uuden strategian laatiminen sekä toimikuntarakenteen purkaminen. Toimikuntien tilalle otimme käyttöön uudet matalan kynnyksen yhteistyömuodot, kuten Akava-yhteisön teemakohtaiset verkostot. Sisäisen yhteistyön toimivuuden varmistamiseksi on tärkeää arvioida säännöllisesti, onko tällainen helposti saavutettavaa vuoropuhelua korostava malli tarkoituksenmukainen.

Uudistamme myös hallinnon rakennetta. Hallinnon kehittämistyöryhmä, joka toimii Akavan hallituksen alaisena ja koostuu vaaliliittojen edustajista, on keskittynyt työssään valmistelemaan vaihtoehtoja uudeksi hallintomalliksemme. Työryhmän työn tuloksia on luvassa vuoden 2026 aikana.

Kuten on todettu, elämme epävarmoja aikoja taloudessa. Olemme tunnistaneeet vaikean tilanteen Akava-yhteisössä. Sen vuoksi olemme uudelleen organisoineet taloushallintomme resurssit, selkeyttäneet prosesseja ja lisänneet budjetoinnin systemaattisuutta. Johdonmukaisemmalla taloussuunnittelulla ja -seurannalla voimme varmistaa, että kohdennamme panostuksemme strategian toteuttamisen kannalta oleellisiin asioihin.

Viestinnässämme ja tiedontuotannossamme keskitymme eduskuntavaalitavoitteisiin tammikuusta eteenpäin. Akava Worksin tulevat projektit ja niiden viestintä tukevat

tavoitteitamme. Strategiamme mukaan tavoitteenamme on saada aikaan yhteiskunnallista keskustelua meille tärkeistä asioista. Näkyvyyden saaminen vaikeutuu ensi vuoden aikana, kun lukuisat tahot julkaisevat tavoitteitaan. Olemme rakentaneet suunnitelmamme niin, että julkaisemme säännöllisesti itse tehtyjä katsauksia, mutta myös ulkopuolelta tilattuja raportteja ja tutkimuksia.

Vuoden 2025 aikana Akavan näkyvyys on kasvanut verrattuna vuoteen 2024. Keskitymme entistä enemmän strategiaamme ja eduskuntavaalitavoitteidemme mukaisiin asioihin. Tavoitteena on se, että näkemyksemme ja ratkaisuehdotuksemme kiinnostavat poliittisia päättäjiä eri puolueissa. Vaikuttajaviestintä puoluekokousten yhteydessä on yksi tärkeä askel ensi vuoden aikana.

Hyvät akavalaiset

Lopuksi kiitän lämpimästi kaikkia teitä, jotka työskentelette yhteisössämme tai toimitte luottamustehtävissä. Samalla lähetän arvostavia ajatuksia toimijoille, jotka ovat olleet rakentamassa menestystämme taipaleemme aikana.

Olette tehneet arvokasta työtä ja olleet mukana tekemässä yhteisestä Akavastamme yhä merkityksellisemmän toimijan yhteiskunnassamme. Teidän ansiostanne koulutettujen ääni kuuluu yhteiskunnassa yhä vahvempana ja moninaisempana.

Jatkakaamme innolla ja yhteisvoimin työtä osaamisen ja koulutettujen puolesta.

Näillä sanoin toivotan hyvää ja keskustelevaa liittokokousta.

Kiitos!